

על הדחתן משום מלאכת 'מכה בפטיש', ואפילו כשמודיח במים צוננים ומכשירים באכילה (לבוש שם, ד; פמ"ג א"א ש"ח, טז). ■ להלכה, 'קלי הבישול' כמו מליח ישן, אין להכשירים לאכילה בהדחה של מים חמים, ואפילו בכלי שני, משום מלאכת מבשל (ש"ע שם, ד, ומשנ"ב שם בשם ב"י ואחרונים), אבל במים קרים מותר להכשיר אוכלים לאכילה, שאין מלאכת 'מכה בפטיש' בתיקון אוכלים (ביאה"ל שם, ד).

גמרא. הדיח חייב חטאת, משום שעוברים על מלאכת מבשל מדאורייתא גם בבישול קל, בדבר שזוהו תיקונו, כהדחת מליח ישן (ראה רש"י כאן ולעיל לט, א, וחתם סופר שם בדעתו). ויש מפרשים, שהחידוש הוא שעוברים על מלאכת מבשל מדאורייתא גם בבישול בתולדות האור, כהדחת קוליס במים רותחים שהוסרו מהאש (ריטב"א שם).

■ להלכה [א] המבשל בישול קל הגורם לתיקון מועט במאכלים שזוהו תיקונם, עובר על מלאכת מבשל מדאורייתא (משנ"ב ש"ח, לו). [ב] המבשל בתולדות האור, כמבשל באור עצמה ועובר על מלאכת מבשל מדאורייתא (רמב"ם שבת ט, ב; ש"ע א"ח ש"ח, ג ומשנ"ב שם).

מפני מה תלמידי חכמים שפך מצינין, לפי שאין בני תורה, שהתלמידי חכמים בבבל אינם בני תורה, ואם לא ילבוש לבושים נאים לא יכבדו אותם (רש"י). ויש מי שפירש שהם שבבבל אינם בני תורה, ואם לא ילבוש התלמידי חכמים לבושים נאים לא יכבדו אותם (ר"מ הורביץ).

מפני שלא גלו העופות של בבל, כפי שגלו העופות של ארץ ישראל (רש"י), וגם העופות של 'מדבר עזה' לא גלו ולכן הם שמנים ביותר, ולמרות שמדבר עזה הוא בארץ ישראל [כמבואר בגמ' וברש"י לעיל], כיון שבתקופת בית ראשון ישבו שם פלשתים, שלא נכללו בגזירת הגלות, לכן גם בעלי החיים ששם לא יצאו לגלות (ראה מהרש"א והגהות יעב"ץ).

בהמה בגימטריא חמשי תרתין הו' - שתיתב 'בהמה' בפסוק אינה נצרכת לפשוטו של מקרא, שבהמה בכלל 'מקנה' וכבר נכתב בפסוק שהמקנה של ארץ ישראל גלה, ועוד שאין דרך המקראות להקדים את עוף השמים לפני בהמה, ובהכרח שתיתב בהמה נכתבה לדרשה לגימטריה (מהרש"א).

כולן חזרו - הבהמות העופות והדגים (רש"י). ואף שבפסוק לא נזכר כלל שגלו הדגים, למדו חז"ל שאף הם גלו מכך שקולים האיסופני אינו מצוי בארץ ישראל (מהרש"א). ועוד, שבפסוק במקום אחר נזכר שהדגים גלו, שנאמר (הושע ד, ג): "תאכל הארץ וכו' וגם דגי הים יאספו" (הגהות יעב"ץ).

והשפתי כל משושה חנה חדשה ושבחה - שתיתב 'משושה' נדרשת על תיבת 'חנה' הסמוכה לה, שהחנים הם זמני שמחה, כמפורש בתורה, ונתקללו בני ארץ ישראל ששמחת מועדיהם תושבת ותתבטל, אבל בנוגע לראש חודש ושבת המוזכרים בהמשך הפסוק, לא מצינו שהושבתה שמחתם (מהרש"א).

והכתוב חדישכם ומועדיכם שנהא נפשי - היינו כאשר ישראל שמחים ביום טוב בשביל למלא את תאוותם, כמדויק בלשון הפסוק 'מועדיכם', שאין אלו מועדי ה' ולשם שמם, אלא 'מועדיכם' שלכם - שאתם אוכלים ושותים ושמחים לצורך עצמכם (מהרש"א).

אין לך כל רגל רגל לא לטבחה אגמון וכו', לבזוז את ממון ישראל ולהטיל עליהם מיסים, והדבר בא בגלל הקללה שעל ישראל (רש"י), שכיון שאינם שמחים ברגל לשם שמם, נענשים שמתבטלת שמחתם (מהרש"א).

דמיעקרא אוכלא ולבסוף אוכלא, שסתם דבש עומד לאכילה ויש לו שם אוכל גם לאחר סחיטתו (מג"א קנח, ז; ע"פ שו"ת חת"ס א"ח מה). ויש סוברים שדבש נחשב כמשקה משעה שריסקו [כמבואר במשנה (עוקצין ג, יא)], וביאור דברי הגמ' כאן שהדבש היוצא מהחלה אינו שונה מהדבש שהיה בחלה המרוסקת, שכבר משעה שריסקו נחשב למשקה, וכוונת הגמ' לומר 'דמיעקרא משקה ולבסוף משקה' ולא דקדקה הגמ' בלשונה (ראה ר"ש שם; חתם סופר שם; חזו"א טבול יום ד, יח). ומכל מקום ריסק הדבש בידים אסור, משום 'בורר' (מג"א ש"א, טז), או משום 'מפרק' שהוא תולדת מלאכת דש, שכשם שהדש חייב על פירוק התבואה מהקט, משום שמפרק אוכל מהפסולת שהיה מחובר בו, למרות ששניהם בגדגד 'אוכל', כך השעוה היא בגדגד פסולת גמורה, והוצאת הדבש ממנה על ידי ריסק נחשבת למפרק (נשמת אדם שבת יד, ה; ראה משנ"ב ש"א, מח).

משנה. כל שפך בחמין מערב שבת שורין אותו בחמין בשבת - שמאכל שהתבשל בערב שבת, מותר להניחו בשבת בתוך מים חמים (רש"י). הנמצאים ב'כלי ראשון' שבו התבשלו, לאחר שהוסר מהאש, לפי שאין בישול אחר בישול, אך אסור לשרותו בכלי ראשון בעודו עומד על האש, שבהנחה על האש ממש, יתכן שיש בישול אחר בישול, וכן יש בזה משום איסור 'תניתה בתחילה' (שעה"צ ש"ח, מו, בשם אחרונים).

ואופן בישול המאכל בבישול הראשון לפני השבת, שלאחריו יהא בו דין 'אין בישול אחר בישול' - במאכלים גרילים צריך שיתבשלו ממש על האש, ובמאכלים רכים המתבשלים בקלות, יש סוברים שמספיק לשרותם לפני השבת במים שבכלי ראשון שהוסר מהאש (ראה רש"י כאן, ולעיל לט, א, וב"י א"ח ש"ח, ד בדעתו).

ורמת הבישול של המאכלים בבישול הראשון לפני השבת, היינו דוקא כשהתבשלו כל צרכם (תוס' שם ד"ה כל; רמב"ם שבת ט, ג; ראשונים רבים המובאים בביאה"ל ש"ח, ד). ויש סוברים, שדי שיתבשלו כשיעור 'בן דרוסא' (רשב"א וראשונים רבים המובאים בביאה"ל שם).

■ להלכה, 'כלי ראשון' מבשל דברים הניתנים בתוכו אף לאחר שהוסר מהאש (ש"ע א"ח ש"ח, ט). אכן, מאכל יבש שהתבשל כל צרכו בערב שבת על האש, מותר לשרותו בשבת בכלי ראשון שהורד מהאש, שאין בישול אחר בישול (ש"ע שם, ד ומשנ"ב וביאה"ל שם) [וראה שם לענין תבשיל שיש בו רוטב]. ומאכל שהיה שריו בערב שבת בכלי ראשון שהוסר מהאש, דנו הפוסקים אם מותר לשרותו שוב בשבת בכלי ראשון שהוסר מהאש (ראה משנ"ב שם, לא, וראה שם חילוק בין מאכלים שונים).

מדיחין אותו בחמין בשבת, שאין זה נחשב לבישול (רש"י). כאשר שופכים עליו מים רותחים מכלי ראשון, שעירוי מכלי ראשון אינו מבשל (תוס' לעיל לט, א ד"ה כל, בדעת הרשב"א). ויש מפרשים, ששופכים עליו מים רותחים מכלי שני, שלדעתם עירוי מכלי ראשון מבשל, ואף שריה בכלי שני, אסורה, שנראית כבישול (תוס' שם). ויש מפרשים, שמוותר גם לשרותו בכלי שני (תוס' שם). ■ להלכה, עירוי מכלי ראשון, מבשל (משנ"ב ש"ח, עד), וכלי שני אינו מבשל (משנ"ב שם, סה) [וראה שם (לט) לענין 'קלי הבישול'], ואסור להשרות דבר שאינו מבושל בתוך כלי שני באופן שנראה כמבשל, ומותר לערות עליו מים מכלי שני (ש"ע שם, ד, ומשנ"ב שם, וראה שם פריטס נוספים).

שהדחתן זו היא גמר מלאכתן - שחייבים מדאורייתא על הדחתן במים רותחים בשבת משום מלאכת מבשל (רש"י), ואפילו כשמעירים עליהם מכלי שני (ש"ע הרב ש"ח, יא). ויש אומרים שחייב